

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Kalba
2023 m. spalio 5 d.

**Europos Audito Rūmų pirmininko Tony
Murphy kalba**

**Audito Rūmų 2022 m. metinės ataskaitos pristatymas
Europos Parlamento Biudžeto kontrolės komitetui**

2023 m. spalio 5 d.

Pirmenybė teikiama sakytiniam variantui.

Gerbiama Pirmininke,

gerbiami Parlamento nariai,

gerbiamas Komisijos nary,

[gerbiamas Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės atstove],

džiaugiuosi galėdamas Jums šiandien pristatyti pagrindines Audito Rūmų 2022 m. metinės ataskaitos išvadas ir mintis. Kartu su manimi – gerbiamas kolega ir už mūsų metinę ataskaitą atsakingas narys Janas Gregoras.

Prieš aptardamas pagrindines išvadas ir mintis, pirmiausia norėčiau pabrėžti mūsų metinės ataskaitos svarbą:

- tai yra pagrindinis Audito Rūmų produktas, reikalaujantis didelių pastangų ir darbo;
- ją rengiant visų pirma siekiama nustatyti tobulintinas sritis ir galimą riziką visose ES veiksmų srityse;
- jos galutinis tikslas, papildantis kitą mūsų vykdomą audito darbą, – prisidėti prie biudžeto įvykdymo patvirtinimo proceso ir didinti ES piliečių pasitikėjimą gerinant atskaitomybę ir skaidrumą.

Savo išvadose dažnai atkreipiame dėmesį į išlaidas, kurios neatitiko taisyklių. Taip pat atkreipiame dėmesį į teigiamus aspektus, atspindinčius tai, kas veikia gerai.

Taigi, kokios yra pagrindinės mūsų 2022 m. metinės ataskaitos išvados?

Kalbant apie ES finansines ataskaitas, kaip ir ankstesniais metais nustatėme, kad jose tikrai ir teisingai atspindima ES finansinė padėtis. Teikiame palankią nuomonę dėl finansinių ataskaitų patikimumo.

Visos pajamos sudarė 245 milijardus eurų, o bendras klaidų lygis nėra reikšmingas. Todėl palankią nuomonę teikiame ir dėl pajamų. Svarbu pažymėti, kad mūsų nuomonėje neatsižvelgiama į nesumokėtas sumas, susijusias su PVM ir muitų nepriemoka, kadangi šios sumos nebuvo įtrauktos į pajamas.

Pereinant prie išlaidų, ES ilgalaikis biudžetas apima daugiametę finansinę programą (DFP) ir priemonę „NextGenerationEU“ (NGEU). NGEU finansavimas iš esmės skiriamas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, kuriai taikomas kitoks nei DFP įgyvendinimo modelis. Todėl teikiame dvi atskiras nuomones dėl 2022 m. išlaidų teisėtumo ir tvarkingumo: vieną – dėl tradicinių ES biudžeto išlaidų, kitą – dėl EGADP.

Pradėdamas nuo ES biudžeto išlaidų, norėčiau atkreipti dėmesį į mūsų nuomonę ir nustatytus faktus.

Remdamiesi 760 operacijų reprezentatyviaja imtimi, nustatėme, kad bendras pažeidimų lygis padidėjo nuo 3,0 % 2021 m. iki 4,2 % 2022 m. (2020 m. – 2,7 %). Atsižvelgdami į plačiai paplitusias nustatytas klaidas, ketvirtus metus iš eilės teikiame neigiamą nuomonę.

Atlikdami ES biudžeto auditą, biudžeto sritis diferencijuojame pagal riziką, jas priskirdami didelės arba mažos rizikos sritims. Dėl laikui bėgant kintančios ES biudžeto sudėties, didelės rizikos išlaidų dalis mūsų audito populiacijoje padidėjo ir akivaizdžiai sudaro didžiąją dalį išlaidų – 66,0 % (2021 m. – 63,2 %).

Didelės rizikos išlaidų klaidų lygis įvertintas 6,0 % (2021 m. – 4,7 %). Šios didelės rizikos sritys apima sanglaudą, taip pat kitus ES politikos sektorius, pavyzdžiui, „Bendrąją rinką“, „Migraciją“, „Saugumą“, „Kaimynystę“ ir „Gamtos išteklių“ segmentus.

Tačiau mažos rizikos išlaidų atveju įvertinome, kad klaidų lygis yra mažesnis už mūsų 2 % reikšmingumo ribą. Ši kategorija apima teisėmis į išmokas grindžiamas išlaidas, pavyzdžiui, tiesioginę pagalbą ūkininkams, „Erasmus“ stipendijas studentams ir ES pareigūnų atlyginimus ir pensijas.

Tikiuosi, kad tai Jums padės geriau suprasti mūsų įvertinto klaidų lygio pasiskirstymą. Na, o dabar išsamiau panagrinėkime konkrečias politikos sritis, kad paašškintume tipinius nustatytus faktus, kurie prisideda prie mūsų bendro klaidų lygio.

Pradėkime nuo sanglaudos, kurioje klaidų lygis, mūsų vertinimu, yra 6,4 % (palyginti su 3,6 % 2021 m.), o tai rodo beveik 80 % padidėjimą per metus. Šis padidėjimas yra susijęs ne tik su sanglaudos politika, bet ir su galimu poveikiu kitiems ES biudžeto skirsniams, įskaitant EGADP, su kuria susijusiuose investiciniuose projektuose iš esmės atsikartos sanglaudos srities išlaidos.

Prie mūsų įvertinto klaidų lygio labiausiai prisidėjo netinkamos finansuoti išlaidos ir vidaus rinkos taisyklių pažeidimai, visų pirma viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos taisyklių nesilaikymas.

Sanglaudos srityje labai priklausome nuo nacionalinių audito institucijų darbo. Dėl 2022 m. nustatėme, kad audito institucijų, kurios neteisingai pranešė apie mažesnę nei 2 % likutinį klaidų lygį, pateiktų patikinimo dokumentų rinkinių dalis padidėjo iki 61 % (2021 m. – 39 %). Tai didžiausias įvertis nuo 2017 m., kai pradėjome tikrinti šiuos rinkinius. Tai atspindi nuolatinį jų darbo trūkumus ir labai riboja mūsų galimybes juo pasikliauti.

Pereikime prie kitos svarbios išlaidų srities – išlaidų kategorijos „Gamtos ištekliai ir aplinka“. Vertiname, kad klaidų lygis joje yra reikšmingas – 2,2 % (2021 m. – 1,8 %). Nors klaidų lygis nebuvo reikšmingas tiesioginių išmokų srityje ir sudarė 66 % šios srities išlaidų, jis išliko reikšmingas kitų išlaidų kategorijose (kaimo plėtros, rinkos priemonių, jūrų, žuvininkystės, aplinkos ir klimato politikos).

„Bendrosios rinkos, inovacijų ir skaitmeninės ekonomikos“ srityje nustatėme, kad reikšmingas klaidų lygis sumažėjo nuo 4,4 % 2021 m. iki 2,7 % 2022 m. Visų pirma programa „Horizontas 2020“ tebėra pagrindinė mokslinių tyrimų ir inovacijų iniciatyva. Šis klaidų lygio sumažėjimas yra teigiama tendencija. Atkreipėme dėmesį į tam tikrus supaprastinimus, dėl kurių sumažėjo paramos gavėjams tenkanti administracinė našta ir galbūt klaidų rizika.

Kalbant apie nustatytų klaidų rūšis, daugiausia klaidų pasitaikė išlaidose moksliniams tyrimams ir inovacijoms, visų pirma personalo išlaidose.

Atsižvelgdama į pastaraisiais metais didėjančią migracijos ir sienų valdymo svarbą, ES į 2021–2027 m. DFP įtraukė 4 išlaidų kategoriją, šioms politikos sritims skirdama ypatingą dėmesį. Didelė šio sektoriaus 2022 m. išlaidų dalis vis dar buvo susijusi su įgyvendinamais projektais ir iniciatyvomis, kurie nebuvo užbaigti pagal 2014–2020 m. DFP.

Aptikome klaidų beveik pusėje mūsų tikrintų operacijų.

Dabar aptarkime sritį „Kaimyninės šalys ir pasaulis“. Beveik pusėje audituotų operacijų buvo klaidų ir, nepaisant mūsų ribotos imties, mūsų nustatyti faktai ir toliau patvirtina didelę klaidų šioje išlaidų kategorijoje riziką.

Galiausiai pakalbėkime apie „Administravimą“. Kaip ir ankstesniais metais, įvertinome, kad klaidų lygis tebėra nereikšmingas.

Štai tokie yra apibendrinti mūsų su 2022 m. metine ataskaita susijusio atitikties audito dėl biudžeto išlaidų rezultatai. Matyti, kad bendras klaidų lygis ES biudžeto išlaidų srityje padidėjo, visų pirma sanglaudos srityje, kuriai šiuo metu tenka 40 % visų biudžeto išlaidų.

Gerbiamieji,

dabar norėčiau pakalbėti apie mūsų išlaidų auditą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP). Tai susiję su mūsų antrąja teikiama nuomone dėl išlaidų, kurios reikia dėl kitokio EGADP įgyvendinimo modelio, palyginti su ES biudžeto išlaidomis pagal DFP.

Svarbu nepamiršti, kad EGADP sukurta kaip laikinas atsakas į krizę: ja sudaromos palankesnės sąlygos greitai išmokėti lėšas, skirtas valstybių narių ekonomikai gaivinti.

Nors pažanga yra lėtesnė, nei tikėtasi, 11 valstybių narių gavo 13 dotacijų mokėjimų, kurių bendra vertė – 47 milijardai eurų. Įvertinome beveik visas iš 274 tarpinių reikšmių ir 37 siektinų reikšmių, įtrauktas į šiuos 13 mokėjimų. Mūsų vertinimas daugiausia buvo grindžiamas mokėjimų sąlyga, įsitikinant, ar patenkinamai pasiektos tarpinės ir siektinos reikšmės, taip pat tikrinant, ar laikomasi EGADP reglamente nustatytų pagrindinių tinkamumo kriterijų.

Padarėme išvadą, kad 15 tarpinių ir siektinų reikšmių buvo veikiamos tvarkingumo trūkumų. Šie trūkumai atsirado dėl nepatenkinamo tinkamumo sąlygų įvykdymo arba dėl jų nesilaikymo. Savo audito metu taip pat nustatėme EGADP kontrolės sistemos trūkumų. Atsižvelgdami į kokybinius ir kiekybinius aspektus, dėl EGADP išlaidų 2022 m. teikiame sąlyginę nuomonę. Dėl skirtingo EGADP išlaidų modelio pobūdžio negalime apskaičiuoti klaidų lygio, kuris būtų prasmingas arba tiesiogiai palyginamas su nustatytuotu pagal DFP.

Pripažįstame, kad rengiant EGADP valstybių narių EGADP planus pandemijos metu reikėjo įvertinti ir patvirtinti labai skubiai. Tačiau mūsų audito metu dažnai nustatoma tarpinių ar siektinų reikšmių, kurios yra neaiškiai apibrėžtos, todėl sunku įvertinti, ar jos pasiektos.

Dėl to tvarkingumo vertinimas mums tebėra nuolatinis iššūkis, nes vertinant pasiektus kokybinius rezultatus reikia priimti daug sprendimų, todėl galimi įvairūs aiškinimai. Taip pat pažymime, kad Komisijos mokėjimų sustabdymo metodika, kuri yra vienas iš esminių priemonės aspektų, yra subjektyvi ir priklauso nuo sprendimų. Esant skirtingoms išvadoms ir aiškinimams, kurie EGADP atveju galimi dėl subjektyvių sprendimų, išryškėja jos visa apimančios struktūros trūkumai. Taip pat svarbu pažymėti, kad šie kokybinių veiksnių vertinimo trūkumai prisideda formuojant mūsų sąlyginę nuomonę.

Mūsų atitikties auditas dėl EGADP išlaidų tvarkingumo yra tik vienas visapusiško darbo, kurį atliekame siekdami įvertinti šią naują priemonę, aspektas.

Iki 2023 m. rugsėjo pabaigos išmokėta tik apie 31 % visų lėšų, kurias galima paskirstyti dotacijomis, arba tik 21 % lėšų, jei taip pat įtrauksime paskolas valstybėms narėms. Taigi, dar nepasiekėme tokio lygio, kad galėtume visapusiškai įvertinti bendrą priemonės veiksmingumą. Tik susumavę mūsų metinių atitikties ir vykdomų bei planuojamų veiklos auditų rezultatus galėsime atlikti išsamų EGADP veiksmingumo vertinimą.

Be to, jau paskelbėme audito ataskaitas, kuriose atkreipiamas dėmesys į trūkumus ir susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su EGADP struktūra ir ankstyvaisiais jos įgyvendinimo etapais. Vienoje iš tokių ataskaitų dėl EGADP skirtos Komisijos kontrolės sistemos struktūros pabrėžėme ES lygmens patikinimo ir atskaitomybės spragą ir išreiškėme susirūpinimą dėl EGADP lėšomis finansuojamų investicinių projektų atitikties ES ir nacionalinėms taisyklėms, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos taisyklėms. Komisija, vertindama valstybių narių mokėjimo prašymus, reguliariai netikrina, kaip laikomasi šių taisyklių.

Mūsų susirūpinimas dėl šios patikinimo spragos didėja vertinant savo sanglaudos rezultatus 2022 m. metinėje ataskaitoje, kurioje nustatėme, kad, palyginti su ankstesniais metais, klaidų lygis padidėjo 80 %. Pagal sanglaudos programas finansuojami projektai dažnai yra panašūs į projektus, finansuojamus pagal EGADP. Todėl, jei tokios taisyklės reguliariai netikrinamos visais lygmenimis, ES finansiniams interesams, taikant EGADP, kyla itin didelė rizika. Kadangi būsimi EGADP mokėjimo prašymai bus labiau susiję su investiciniais projektais, ateityje ši rizika gerokai padidės.

Iki šiol daugiausia dėmesio skyriau mūsų atitikties užtikrinimo darbui. Tačiau yra ir kitų ES biudžeto aspektų, į kuriuos turime atkreipti dėmesį ir kurie nuolat kelia susirūpinimą.

Neįvykdyti įsipareigojimai, finansuojami iš ES biudžeto ir NGEU dotacijų lėšomis, kurie, jei nebus panaikinti, sudarys būsimas skolas, 2022 m. pabaigoje pasiekė rekordinį lygį – 453 milijardus eurų. Tai rodo, kad 2021 m. 342 milijardų eurų dydžio neįvykdytų įsipareigojimų vertė padidėjo 33 %, daugiausia dėl didesnių įsipareigojimų antraisiais NGEU įgyvendinimo metais.

Dėl spaudimo didinti išlaidas kyla sunkumų administraciniams ištekliams, todėl padidėja klaidų rizika. Be to, jei pasidalijamojo valdymo lėšos 2024 ir 2025 m. nebus įgyvendinamos gerokai sparčiau, tikimybė, kad įsipareigojimai bus panaikinti vėliau DFP ciklo metu, eksponentiškai didės.

Tačiau išlaidos taip pat turi būti finansuojamos. Be finansavimo valstybių narių įnašais, ES taip pat skolinasi iš rinkų, daugiausia ilgalaikių obligacijų, garantuojamų iš ES biudžeto, forma. Skolinimasis buvo NGEU finansavimo ir finansinės pagalbos valstybėms narėms ir trečiosioms valstybėms šaltinis. Ši skola 2022 m. didėjo ir metų pabaigoje sudarė 344 milijardus eurų (2021 m. – 237 milijardus eurų). Ji padidėjo daugiausia dėl naujo skolinimosi priemonės NGEU, SURE ir MFP. NGEU pasiskolintų lėšų grąžinimas turės būti pradėtas ne vėliau kaip 2028 m. ir baigtas ne vėliau kaip 2058 m., kitaip tariant, jas grąžinti turės kitos kartos.

Mūsų metinėje ataskaitoje pateikiama daug papildomos išsamios informacijos ir išvadų, kurias mielai šiandien apžvelgčiau, bet, deja, tam nepakanka laiko. Tačiau

raginu Jus susipažinti su mūsų metinėje ataskaitoje ir mūsų dokumente „ES auditas trumpai“, kuriuos visi gavote, pateiktomis išsamiomis išvadomis.

Galiausiai visiškai akivaizdu, kad aplinka, kurioje vykdomė ES biudžetą, plečiasi ir sudėtingėja. Šiandien aptariau tik jos dalį ir tai rodo, kad, nepaisant daugelio teigiamų aspektų, ES ir toliau susiduria su dideliais iššūkiams. Kad jie būtų įveikti, mums būtina pripažinti, kad neapibrėžtumas gali išlikti, taip pat gali būti atvejų, kai išvados skiriasi. Vis dėlto būtina, kad bendromis jėgomis žengtume į priekį ir stiprintume bendradarbiavimą, kurdami geresnę ir tvaresnę Europą.

Dėkoju už dėmesį.